

ПРАВОВІДНОСИНИ СУБ'ЄКТІВ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В даний час українські страхові правовідносини є найбільш активно розвиваючою складовою частиною всієї системи суспільних правовідносин в Україні. У той же час питання, пов'язані з поняттям та місцем страхових правовідносин в системі суспільних відносин в Україні як і раніше є актуальним і служить предметом жвавих дискусій серед вчених-правознавців.

Задоволення потреб прозорості страхування вимагає, перш за все, з'ясування поняття та складу власно страхових правовідносин та встановлення кола відносин, які виникають у зв'язку із здійсненням страхування, а також у зв'язку із функціонуванням національної страхової системи в цілому, з метою забезпечення їх ефективного правового врегулювання, що визначається автором за мету даних тез.

Сучасні наукові підходи до страхових правовідносин мають різний характер. Так, наприклад, С.В. Тарадонов під страховими правовідносинами розуміє врегульовані нормами страхового права суспільні відносини, що виникають в процесі реалізації і здійснення страхової діяльності [1, с. 21]. Н.В. Єлізарова вважає страхові правовідносини – відносинами, врегульованими нормами страхового права і такими, що являють собою організаційну єдність правової форми і його змісту, виникають, діють, змінюються та припиняються на основі норм страхового права і визначаючих ним суб'єктивних прав, юридичних обов'язків та відповідальності страховика і страхувальника.

Страхові правовідносини, на думку Е.Ю. Грачової та О.В. Болтінової – це врегульовані нормами страхового права суспільні відносини, учасники яких виступають як носії юридичних прав і обов'язків, що реалізують приписи, що містяться в цих нормах щодо захисту майнових інтересів фізичних і юридичних осіб та інших страхувальників при настанні певних страхових випадків за рахунок грошових фондів, що формуються страховиками із сплачених страхових премій (страхових внесків), а також за рахунок інших коштів страховиків [2, с. 18].

Страхові правовідносини не завжди є результатом цілеспрямованої волевої діяльності суб'єктів страхових правовідносин. У певних випадках причиною або наслідком виникнення, зміни або припинення страхових правовідносин, що об'єктивуються в юридичному факті, є об'єктивні явища, що не залежать від волі суб'єктів, але їх настання передбачає певні юридичні стани учасників страхових правовідносин. Ці нормативно передбачені об'єктивні явища – стихійні лиха, аварії й катастрофи, епідемії, епізоотії, що

створюють загрозу життю і здоров'ю населення, масові порушення правопорядку тощо – виникають і припиняються незалежно від волі суб'єктів.

Страхові правовідносини досліджуються із застосуванням різних методологічних підходів, зокрема детерміністичних, що ґрунтуються на основі вчення про детермінізм як класичне філософське вчення про об'єктивні, закономірні, універсальні взаємозв'язки і взаємозумовленості речей, процесів і явищ об'єктивного світу. Це вчення бере свій початок із часів Середньовіччя і пізніше знаходить комплексне обґрунтування в концепції причинності Д. Лапласа, трансформуючись згодом із філософського вчення, що на початку XX ст. Зазнало кризи і критикувалося тогочасними вченими як фаталістичне вчення [3, с. 152], в методологічний принцип і конкретний метод наукового пізнання, у тому числі в юридичній науці.

Найбільш повне вираження вчення про детермінізм знайшло в філософських категоріях причини та наслідків, що були покладені в основу так званого закону причинності: певна причина викликає певні наслідки. Причинність знаходила свій прояв у причинно-наслідкових зв'язках, і причинно-наслідкових актах, при визнанні існування інших взаємозв'язків – функційних, структурних, цільових, корелятивних тощо.

Виходячи з основних положень про причинно-наслідкову сутність правових явищ, їх багато вимірність та діяльнісний характер, страхові правовідносини слід оцінювати не лише як перманентні суспільні відносини, що виникають, змінюються та припиняються на підставі норм страхового права, а й як результат вольової діяльності чи поведінки суб'єктів страхових правовідносин, та як результат впливу на цих суб'єктів об'єктивних явищ.

Отже, страхові правовідносини – це нормативно визначені суспільні відносини, що виникають, діють, змінюються чи припиняються внаслідок діяльності чи поведінки суб'єктів страхових правовідносин, або ж незалежно від їх волі як результат певного стану чи статусу, й породжують права і обов'язки учасників цих відносин.

Література

1. Тарадонов С. В. Страхование право / С. В. Тарадонов. – М.: Юрист, 2007. – 207 с.
2. Грачева Е. Ю., Болтинова О. В. Правовые основы страхования / Е. Ю. Грачева, О. В. Болтинова. – М.: Проспект, 2011. – 128 с.
3. Філософський енциклопедичний словник / Ред. Колегія В. І. Шинкарук (гол. ред.) та ін. – К., 2002. – 315 с.